

О. В. Шешукова

ВДІЗ України «Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава»

МІСЦЕ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЛІКАРІВ-СТОМАТОЛОГІВ

У статті актуалізовано місце семінарського заняття на етапі післядипломної освіти лікаря-стоматолога. Проаналізовані організаційні та дидактичні принципи, на основі яких вибудовується семінарське заняття. Показано, що дотримання зазначених принципів у підготовці семінарів із курсу дитячої стоматології для лікарів-інтернів дозволяє вирішити питання формування висококваліфікованих фахівців, які мають досконалі знання з базового предмету та суміжних дисциплін.

Ключові слова: післядипломна освіта, лікарів-стоматологів, семінарські заняття.

Післядипломна освіта лікарів знаходиться на етапі реформування змісту самої системи на основі сучасних технологій навчального процесу. Основна мета професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи полягає у формуванні системи професійно важливих знань, умінь і навичок, а також професійному розвитку майбутнього фахівця у конкретній галузі [1].

Досвід роботи з лікарями-інтернами свідчить, що виконати головне завдання інтернатури: “підвищення рівня практичної підготовки, їх професійної готовності до самостійної лікарської діяльності” можливо тільки при активізації пізнавальної діяльності. Функція засвоєння знань із творчим підходом особливо актуальна, а збереження її високого рівня на післядипломному етапі навчання сприяє активізації потреби в самостійному засвоєнні знань та нової інформації [2].

Формування в студента вищого медичного навчального закладу вміння й усвідомлення необхідності освіти впродовж життя (LLL - Life long learning) є основною функцією вищої медичної освіти [3]. Навчання - двобічний процес, що здійснюється викладачем та інтернами ми у їх взаємодії, коли останні засвоюють знання, вміння, навички і засоби пізнавальної діяльності.

В процесі навчання реалізуються цілі освіти, під якими розуміється процес і результат засвоєння систематизованих знань, вмінь, навичок, інтелектуальний розвиток тих, кого навчають. Розробляє наукові основи навчання і освіти галузь педагогіки-дидактика.

Дидактика – складова частина педагогіки, наука про навчання, яка досліджує закони, закономірності, принципи, мету, зміст, форми методи та засоби навчання. Дидактика є педагогічною теорією навчання, що дає наукове обґрунтування його мети і змісту, методів і організаційних форм [4]. Серед головних дидактичних та організаційних принципів, які використовуються при підготовці лікарів-інтернів в слід виділити такі: Принцип науковості, який забезпечується шляхом використання в навчальному процесі новітніх організаційних, методологічних та лікувально-діагностичних технологій, розроблених співробітниками кафедр академії та інших наукових закладів.

Принцип професійної компетентності - досягається шляхом опанування інтернами новітніх наукових досягнень та зацікавленням їх у науково-дослідній роботі. Принцип наочності та пацієнт-орієнтованого навчання з максимальним залученням лікарів-інтернів до участі у клінічних розглядах хворих, консультаціях, конференціях тощо. Принцип систематичності, послідовності та безперервного професійного розвитку лікаря, де інтернатура, як первинна спеціалізація, є першим кроком лікарів у їх становленні як фахівців, фундаментом «lifelong learning – навчання через все життя». Принцип дотримання в навчальній програмі діючих вимог Типових навчальних планів та програм спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації.

Принцип міжкафедральної та міжвузівської інтеграції клінічних і теоретичних кафедр. Принцип глибокої інтеграції з закладами охорони здоров'я, координація роботи керівника на базі стажування та куратора інтерна на кафедрі. Принцип інформатизації та інтенсифікації навчання. Принцип свідомості, самостійності та активності з інтенсифікацією самостійної роботи лікарів-інтернів, відпрацювання практичних навичок на тренажерах та муляжах.

Принцип проблемно-орієнтованого та профілактичного напрямку в медицині. Принцип поєднання теорії і практики в роботі з лікарями-інтернами з акцентом на реальне, практичне застосування здобутих знань, навичок та професійних вмінь. Принцип індивідуалізації процесу навчання в роботі з інтернами. Принцип доказовості в навчанні із залученням даних сучасної доказової медицини. Принцип зворотнього зв'язку для аналізу та подальшого вдосконалення

навчального процесу. Принцип формування загальнонародських цінностей. Принцип забезпечення об'єктивного контролю рівня якості підготовки.

Дотримання зазначених принципів у підготовці лікарів-інтернів з дитячої стоматології дозволяє вирішити питання формування висококваліфікованих фахівців в зазначений термін навчання, які поєднують досконалі знання з базового предмету та суміжних дисциплін.

Проблемні заняття, наприклад, лекції, як впорядковане спілкування лектора з аудиторією із спільним пошуком вирішення наукової проблеми, реалізує діловий, інформаційний та психологічний обмін знаннями, вміннями і цінностями. При цьому особливого значення набуває розширення процесів критичної і творчої рефлексії отриманого, що веде до самореалізації слухача. Для розвитку самостійності у пошуках та опануванні нових знань важливі й інші форми організації навчального процесу: семінари, наукові конференції, диспути і т. д. Участь у них дає можливість інтернам не тільки отримати нові знання та навички, розширити досвід, а й визначити рівень компетентності в тих чи інших питаннях, висловити власне бачення, та й просто утвердитися у власній самодостатності [5].

Одним із ефективних видів такої діяльності є семінарські заняття, яким належить винятково важлива навчально-дидактична роль. Семінарські заняття, як одна з організаційних форм навчання будуються на основі врахування наведеної системи дидактичних принципів, що складається із взаємопов'язаних елементів, кожен з яких має своє значення в організації процесу навчання. При підготовці до семінарів лікарі-інтерни навчаються самостійно готувати доповіді, висловлювати свої думки, судження про ті чи інші питання, набувати навички роботи над різними літературними джерелами. Семінарські заняття привчають інтернів логічно мислити, аналізувати явища, робити висновки. Семінарські заняття, які проводяться з лікарями-інтернами, мають своє методичне забезпечення. До кожного розроблені методичні рекомендації і визначені літературні джерела з урахуванням як основної, так і додаткової літератури.

Схему проведення семінарських занять умовно можна поділити на три етапи, кожен з яких має свою мету та логічне завершення. Перший етап підготовчий. Метою і завданням цього етапу є організаційні питання. Це планування тематики, змісту, методики проведення, місця, технічного забезпечення. Семінар можна будувати по-різному: вільна форма ведення співбесіди без попереднього розподілу тематики; реферативна форма, при якій заздалегідь визначаються доповідачі; змішана форма, коли планують основні доповіді, а інші слухачі беруть участь у дискусії за темою семінару. Але до семінарів з інтернами повинен бути особливий підхід, бо недостатньо викласти тільки нові дані з фаху, а необхідно довести їх доцільність, викликати інтерес до їх опанування. З цією метою доречно будувати семінар із залученням розгляду клінічних прикладів. При цьому необхідно створювати проблемні ситуації, які дозволяють поєднати засвоєння нових знань, розвиток клінічного мислення та виховання активності у лікарів-інтерна, заохочуючи його до виступу.

На кафедрі дитячої стоматології факультету післядипломної освіти лікарів-стоматологів ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» найчастіше використовується змішана форма з залученням клінічних прикладів. Теми семінарів плануються на початку навчального року та фіксуються в індивідуальному плані лікаря-інтерна, що дає час і можливість використати інтерну свої клінічні спостереження, проаналізувати літературні джерела, зробити висновки та взяти участь у семінарі як головний доповідач або ж співдоповідач.

Другий умовний етап - проведення семінару. Метою його є поглиблення та розширення знань лікаря-інтерна з врахуванням набутого досвіду професійної діяльності. Розуміючи, що семінарські заняття є досить відповідальною, складною формою роботи, їх проведення доручене найбільш досвідченим викладачам. Визначений і постійний день та час, коли проводяться семінари. На семінарах присутні і молоді викладачі, які ведуть практичні заняття в групах. Таким чином, вчаться не тільки інтерни, а й молоді викладачі.

Семінар починається вступом викладача, який спрямований на визначення актуальності теми. Головна частина семінарського заняття будується на доповідях лікарів-інтернів, що складені на основі особистого досвіду діагностики, лікування, профілактики. Одним з варіантів доповіді може бути написання літературного огляду за темою семінару. Інколи, в разі наявності цікавого клінічного спостереження, семінар може бути побудований як семінар-конференція з розглядом окремих питань, пов'язаних з тактикою ведення цього пацієнта, кожним з доповідачів.

На семінарських заняттях широко використовуються технічні засоби навчання. До семінару самі лікарі-інтерни готують слайди, відеофільми, відео-презентації та інше. Прикладом такої підготовки може слугувати відеопрезентація "Гострий герпетичний стоматит", яка була створена

лікарями-інтернами та курсантами циклу спеціалізації до семінарського заняття. Кожен з лікарів-інтернів та курсантів мав можливість декілька днів попрацювати у кабінеті для лікування захворювань слизової оболонки ротової порожнини під керівництвом досвідченого лікаря та викладача кафедри. Складні для діагностики та лікування випадки розглядалися на консультаціях у присутності завідувачою відділенням та головного лікаря. Розроблена до семінарського заняття презентація побудована на даних літератури із залученням клінічних випадків із архіву кафедри та дуже вдало демонструє як клінічні особливості перебігу захворювання, так і досягнення сучасного стану технологій діагностики та лікування та акцентує деякі проблемні питання. На цей час лікарями-інтернами під керівництвом викладачів кафедри створено 3 відеопрезентації, над двома триває робота.

Заключний етап семінарського заняття - підсумковий. Метою цього етапу є визначення підготовленості інтернів, їх виступів, рівня активності у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свої погляди. Підсумкові оцінки фіксуються у журналі та враховуються на заключному заліку за курсом «Дитяча стоматологія».

Підсумок

Доповіді та виступи на семінарі мають своїм завданням внесення ясності в ті проблемні питання, які залишаються мало, або зовсім не вивченими лікарями-інтернами, але мають велике значення в їх професійній діяльності. Крім того, семінар стимулює творчу дискусію інтернів, під час якої вони вчаться слухати своїх колег, доповнювати доповіді, виправляти їх помилки та відстоювати свої погляди.

Список літератури

1. Beljaeva O.M. Profesiyno-pedagogichna dijtal'nist' vkladachiv vishhих medicnih navchal'nih zakladiv u konteksti sistemnogo pidhodu / O. M. Beljaeva // - Svit medicini ta biologii. - 2014. № 3(45).- S.182-185.
2. Grishko Ju. M. Refleksivne upravlinnja navchal'nim procesom na praktichnih zanjattjah iz patofiziologii / Ju.M. Grishko, V.O. Kostenko// Materiali navchal'no-naukovoї konf.z mizhn.uchastju «Suchasni tehnologii upravlinnja navchal'nim procesom u vishhих medicnih navchal'niz zakladah. – Poltava. – 2014. –S. 53-54.
3. Kuz'mins'kij A. I. Pedagogika vishhoї shkoli: [navch. posib. dlja vinkl. vishh. navch. zakl., sluhachiv magistraturi, aspir.] / Anatolij Ivanovich Kuz'mins'kij // - K.: Znannja, - 2005. - 486 3 s.
4. Kraevskij V. V. Osnovy obuchenija: Didaktika i metodika. Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij / V. V. Kraevskij, A. V. Hutorskij // – M.: Izdatel'skij centr «Akademija», - 2007. – 352 s.
5. Pidaev A. V. Bolons'kij proces v Evropi / A. V. Pidaev, V. G. Perederij // – K.: - 2004. – 192 s.

Реферати

МЕСТО СЕМИНАРСКОГО ЗАНЯТИЯ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ВРАЧЕЙ-СТОМАТОЛОГОВ

Шешукова О. В.

В статье актуализировано место семинарского занятия на этапе последипломного образования врача-стоматолога. Проанализированы организационные и дидактические принципы, на основе которых выстраивается семинарское занятие. Показано, что применение указанных принципов при подготовке семинаров для врачей-интернов по курсу детской стоматологии позволяет решить вопрос формирования высококвалифицированных специалистов, обладающих глубокими знаниями по базовому предмету и смежным дисциплинам.

Ключевые слова: последипломное образование, врачи-стоматологи, семинарские занятия.

Стаття надійшла 4.12.2014 р.

SEMINAR-STYLE CLASSES IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE DENTAL EDUCATION

Sheshukov A.

The paper considers the role of seminar-style classes in postgraduate dental education. Organizational and didactic principles have been analysed, which are the basis for structuring of a seminar. It is shown that application of specified principles in making seminars for interns in Children's Dentistry allows solving the problem of highly skilled specialists' training, acquiring deep knowledge in major subject and allied disciplines.

Key words: postgraduate education, dentist, seminar-style classes.